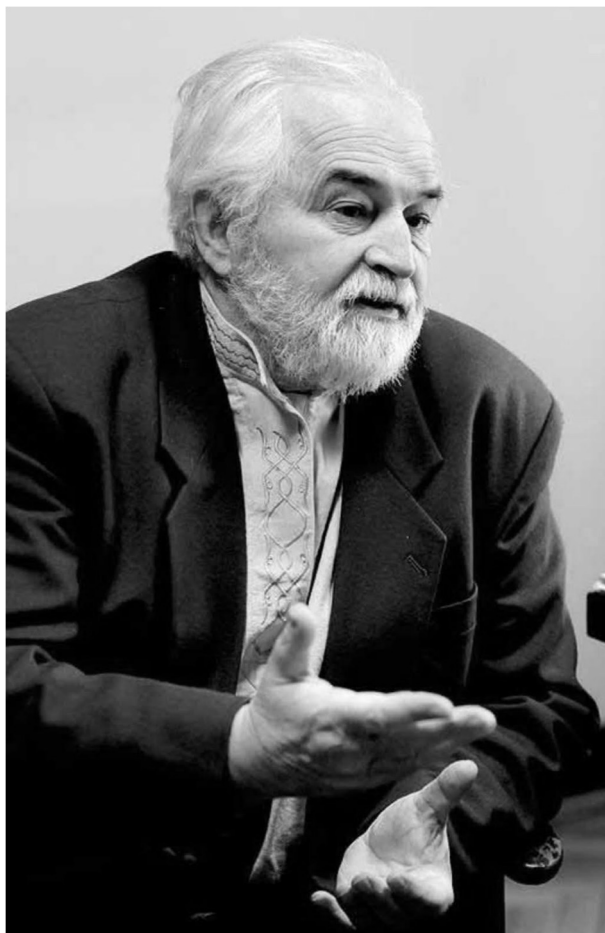

МОМЧИЛО МИТРОВИЋ (1948–2025)

У седамдесет и осмој години живота преминуо је у Београду 21. августа 2025. године др Момчило Митровић, научни саветник и дугогодишњи сарадник и директор Института за новију историју Србије у Београду. Рођен је 2. августа 1948. у Великом Набрђу код Ђакова, у тадашњој НР Хрватској. У родном је селу завршио четири разреда основне школе, а

основно школовање наставио у Ђакову, где је похађао и завршио гимназију 1966. године. Студирао је на Филозофском факултету Универзитета у Београду и дипломирао 1972. на Групи за општу и националну историју, с темом *Јосип Јурај Штросмајер и јуџо-словенство*. На Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду магистрирао је историју 1976. с радом

Јуџословенски студенти у Швајцарској у Првом светском рату. Докторирао је 1986. с радом *Друштвено-економске промене у Србији и организација управљања привредом 1944–1952.* на Одељењу за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду. Од 1972. до 1981. године био је запослен у Историјском музеју Србије, након чега је прешао у тадашњи Институт за историју радничког покрета Србије (данашњи Институт за новију историју Србије). По доласку у Институт радио је на пројекту Историје Савеза комуниста Србије, којим је крајем 1977, на иницијативу Председништва ЦК СК Србије и његове Комисије за историју, Институт добио задатак да напише историју револуционарног радничког покрета Србије, односно историју Савеза комуниста Србије у заједници с историјским институтима Војводине и Косова. Пројекат је временом угашен, што због немогућности да се представници трију института усагласе, што из низа других разлога. Међутим, рад на овом пројекту омогућио је сарадницима Института да крену са истраживањима архивске грађе партијске провенијенције и Момчило Митровић је у том погледу био пионир у пуном смислу те речи, помажући и младим сарадницима, који су почетком осамдесетих пристизали у Институт и били одређени да раде на послератној историји Србије, да савладају непрегледне количине запуштене и несређене архивске грађе.

Др Момчило Митровић је од 1989. до 1992. године био главни и одговорни уредник часописа *Токови*. Краће време, од новембра до краја децембра 1993. године обављао је и функцију вршиоца дужности директора Института. Током прве половине деведесетих година био је сарадник Документационог центра Комесаријата за избеглице Републике Србије. Од 1998. године, када је стекао звање научног саветника, па до 2002. био је и уредник едиције „Монографија” Института за новију историју Србије. У два мандата био је члан Управног одбора Института и у различитим периодима члан више интерних комисија. Био је такође и члан бројних историјских удружења и одбора. Од 2002. до 2014. обављао је дужност директора Института за новију историју Србије. Пријемом нових сарадника значајно је подмладио кадар Института, а у великој мери је допринео и његовом повезивању са међународним научним институцијама. Пензионисао се 2014. године.

Нагласак историографског истраживања др М. Митровића био је на историји Србије и Срба у 20. веку, и посебно на темама везаним за период након Другог светског рата. Написао је и објавио шест монографија, самостално или у коауторству приредио је 11 зборника грађе, као и стотинак чланака и студија. Био је шеф потпројекта *Послератни развој Србије* и касније пројекта *Традиција и трансформација: историјско наслеђе и национални идентитети у*

Србији у 20. веку. Учествовао је на бројним домаћим и међународним скуповима и конференцијама, одржао велики број предавања у земљи и иностранству и учествовао у раду више округлих столова.

Поседну пажњу др М. Митровић је посветио и завичајној историји свог родног краја, Великог Набрђа. О страдању Набрђана у Независној Држави Хрватској и логору Јасеновац објавио је на српском и енглеском језику чланак: „Јасеновац у традицији треће послератне генерације (на примеру села Великог Набрђа)”, у: *Зборник радова четвртне међународне конференције о Јасеновцу* (Бања Лука, 2007), 143–157 и „Jasenovac in 3rd Generation Tradition (on the Example of the Village Veliko Nabrđe)”, in: *Collection of papers 4, International Conference on Jasenovac* (Banja Luka, 2007), 143–148. О Великом Набрђу и Ђакову, историји породице Митровић, свом детињству и младости у завичају М. Митровић пише и у својим последњим књигама, које нису историографске. Реч је о литерарним делима, дневничким забелешкама насталим 1997. и 1999. насловљеним *Милосрдни анђео међу Србима* (Београд: М. Митровић, 2013), као и причама насловљеним *Црнка: њилоџа за изучавање биографије* (Београд: ИНИС, 2015).

У Историјском архиву Београда 2018. године је формирана збирка Момчила Митровића која садржи вредне белешке, рукописе, копије и исписе из архивске грађе о темама ко-

јима се бавио, као и прилоге за биографију, библиографију, преписку електронске поште.

Изузетно посвећен породици, супрузи Мирјани, синовима и њиховим породицама, али и породицама брата и сестре, присан са колегама из генерације на студијама, везан за сплав на Сави, увек ведар и расположен за шалу, трудио се да делује помирљиво међу сарадницима. Можда је најбољи пример његовог личног и професионалног односа према колегама из историјских института, факултета и архива била прослава годишњице ИНИС-а 2008. године. На фотографијама са те прославе данас видимо заједно историчаре из више генерација и институција, које ни пре, а посебно после тога нећемо више виђати заједно. Увек је био спреман да помогне како на стручном, тако и на личном плану колегама који су му се обраћали за помоћ. Сећам се трауматичног искуства са компјутером у Институту који је одједном „забаговао” у тренутку када је требало да одштампам и предам рукопис докторске дисертације. Моца (како смо га сви звали), позвао је своју супругу (стручњака за програмирање и компјутере), која је дошла са колегом, отклонила квар и спасла ме кашњења у предаји тезе.

Нажалост, нисам успела да одем на последњи опроштај од њега, али верујем да ми није замерио. Наставићу да га се сећам не само као колеге већ и као пријатеља, верујем као и остали сарадници ИНИС-а.

Изабрана библиографија:

- *Venčac 1881–1981*, Arandelovac: Samoupravna interesna zajednica kulture, 1985.
- *Srbija 1944–1952. Društveno-ekonomske promene i organizacija upravljanja privredom u Srbiji 1944–52. godine*, Požarevac–Beograd: Centar za kulturu, Edicija „Braničevo”, Institut za istoriju radničkog pokreta Srbije, 1988.
- *Ni buržuji, ni kulaci: promene svojinskih odnosa u Srbiji 1944–1954*, Beograd: Privredni pregled, 1991.
- *Izgubljene iluzije – Prilozi za društvenu istoriju Srbije 1944–1952*, Beograd: INIS, 1997.
- *Domovi i menze studenata Beogradskog univerziteta 1838–1998*, Beograd: INIS, 2002.
- *Venčačka vinogradarska zadruha*, „Navip – Venčački vinogradi”, Arandelovac, Beograd, 2003.
- *Srpska nacionalna čast pred zakonom 1945*, Beograd: INIS, 2007.
- *Tri dokumenta o ibeovcima*, Beograd: INIS, 2009.
- *Zapisnici i izveštaji univerzitetskog komiteta KPS 1945–1948*, priredili Đorđe Stanković i Momčilo Mitrović, Beograd: Centar za marksizam Univerziteta u Beogradu, 1985.
- *Zapisnici i izveštaji Univerzitetskog komiteta KPS 1948–1952*, priredili Momčilo Mitrović i Đorđe Stanković, Beograd: Centar za marksizam Univerziteta u Beogradu, 1987.
- *Zapisnici akcionog odbora stručnih studentskih udruženja Beogradskog univerziteta 1939–1941*, priredio Momčilo Mitrović, Beograd: Centar za marksizam Univerziteta u Beogradu, 1988.
- *Zatvori i logori za Srbe u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini: 1992–1993: (kazivanja logoraša)*, Beograd: Novinsko-izdavačka ustanova „Vojska”: Dobrotvor, 1997.
- *Beogradski univerzitet i '68. : zbornik dokumenata o studentskim demonstracijama*, Beograd: Centar za marksizam univerziteta u Beogradu, 1989.
- *Muslimanski logor Visoko 1992–1993 (Dnevnik i kazivanja logoraša)*, (prvo izdanje), Beograd: Vojska, 1994.
- *Muslimanski logor Visoko 1992–1993 (Dnevnik i kazivanja logoraša)*, (drugo dopunjeno izdanje), Beograd: Vojska, 1995.
- *Sarajevska raskršća (Dnevnik kazivanja izbeglica)*, Beograd: Vojska, INIS, 1995.
- *Ropstvo u Norveškoj*, priredio Momčilo Mitrović, Beograd, 1996.
- *Muslimanski logor Visoko 1992–1993*, Beograd: INIS, 2007.
- *Visoko the Muslem war camp*, Beograd: INIS, 2007.

- *KPS u istočnoj Srbiji – Okružni komitet: 1945–1948*, priredili Momčilo Mitrović, Strahinja Popović, Beograd: INIS: Arhiv Srbije; Zaječar: Istorijski arhiv „Тимочка Крајина”, 2012.
- *KPS u istočnoj Srbiji: oblasni komitet KPS 1949–1952*, priredio Momčilo Mitrović, Beograd: INIS: Arhiv Srbije; Zaječar: Istorijski arhiv „Тимочка крајина”, 2012.
- *Записници са седница Комисије за верска питања НР/СР Србије: 1945–1978. године*, приредили Радмила Радић, Момчило Митровић, Београд: Институт за новију историју Србије, 2012.

Радмила РАДИЋ